GEORGE BACOVIA

(1881 – 1957)

George Bacovia, pe numele său adevărat George Vasiliu, s-a născut la Bacău, în anul 1881, tatăl său fiind comerciant. A urmat liceul în Bacău şi, ulterior, cursurile Facultăţii de Drept din Iaşi, dar nu a practicat niciodată avocatura, ci a ocupat diferite slujbe, cum ar fi cele de copist, ajutor de contabil, referent, bibliotecar.

Debutul l-a avut în revistă „Literatorul" a lui Alexandru Macedonski cu poezia „Şi toate", semnată B. George; el frecventează şi cenaclul cu acelaşi nume. Volumul de debut este volumul intitulat simbolistic „Plumb", apărut în anul 1916, urmat de altele: „Scântei galbene" – 1926, „Cu voi", 1930, „Comedii în fond" – 1936 şi „Stanţe burgheze" – 1946.

Poezia lui Bacovia este expresia cea mai elocventă şi mai durabilă a simbolismului autohton, cu toate temele, motivele şi tehnicile specifice acestui curent literar pe plan european.

În opera sa poetică se regăsesc toate instrumentele tehnicii simboliste: simbolul, sugestia, corespondentele, muzicalitatea, cromatica, olfactivul, văzul şi teme ce ilustrează şi definesc acest curent – condiţia poetului şi a poeziei, solitudinea, melancolia, spleen-ul, misterul, evadarea, natură, nevroză, iubirea deprimantă, oraşul sufocant.

Bacovia cultiva un simbolism de esenţă şi nu unul formal, iar starea poetică se transmite cititorului că trăire interioară, ca fapt de viaţă.

PLUMB

1. Dormeau adânc sicriele de plumb

Şi flori de plumb şi funerar veşmânt – Stam singur în cavou… şi era vânt…

Şi scârţâiau coroanele de plumb

2. Dormea întors amorul meu de plumb

Pe flori de plumb, şi-am început să-l strig

Stăm singur lângă mort… şi era frig…

Şi-i atârnau aripile de plumb.

Poezia se înscrie în universul liric specific bacovian, al „atmosferei de copleşitoare dezolare, (…) o atmosferă de plumb, în care pluteşte obsesia morţii şi a neantului şi o descompunere a fiinţei organice" (E. Lovinescu).

„Plumb” deschide volumul de debut, cu acelaşi nume, din 1916, volum ce a trecut aproape neobservat în epocă.

Tema o constituie condiţia poetului într-o societate meschină, care nu-l înţelege, o societate superficială, neputincioasă să aprecieze valoarea artei adevărate.

Ideea exprima starea de melancolie, tristeţe, izolare a poetului care se simte încătuşat, sufocat spiritual în această lume care-l apasa.

Deci, putem spune că poezia este o artă poetică pentru lirica lui Bacovia.

Titlul poeziei este simbolul „plumb”, cuvânt care are drept corespondent în natură metalul, ale cărui trăsături specifice sugerează stări sufleteşti, atitudini poetice:

- greutatea metalului – apăsarea sufletească;
- culoarea cenuşie – monotonia, angoasa;
- maleabilitatea metalului – labilitate psihică, dezorientarea;
- sonoritatea surdă a cuvântului (4 consoane + 1 vocală) – închiderea definitivă a spaţiului existenţial, fără soluţii de ieşire.

STRUCTURA

Poezia este alcătuită din două catrene, fiind prezente două planuri ale existenţei: unul exterior, sugerat de cimitir, cavou, veşmintele funerare, şi unul interior, sugerat de sentimentul de iubire, care-i provoacă poetului disperare, nevroză, deprimare, dezolare.

STROFA I exprima simbolic spaţiul închis, sufocant, apăsător, în care trăieşte poetul, care poate fi societatea, mediul, propriul suflet, propria viaţă, destinul sau odaia, oricare dintre acestea, fiind sugerate de simbolurile „sicriele de plumb”, „cavou”, trimiţând, ca atare, către iminenţa morţii.

O trăsătură specifică a liricii bacoviene este simetria poeziei, atât că simbolistica, precum şi emoţional. Astfel, imperfectul verbelor „Dormeau”, aflat la începutul primului vers şi reluat în versul întâi al strofei a doua (anafora), „Stăm”, „era”, „scârţâiau”, sugerează lipsa oricăror stări optimiste, stările interioare ale poetului fiind proiectate în veşnicie, acţiunea lor neavând finalitate.

Starea poetului de solitudine este sugerată de sintagma „stăm singur”, care, alături de celelalte simboluri, creează pustietate sufletească („era vânt”), nevroză („scârţâiau”).

Repetarea simetrică a cuvântului „plumb”, plasat că rima la primul şi ultimul vers al strofei sugerează apăsarea sufletească,

neputinţa poetului de a evada din această lume obositoare, stresantă, sufocantă, apăsătoare.

Imaginile surprinzătoare şi inedite dau o profundă semnificaţie stărilor sufleteşti exprimate, poetul alăturând simbolului „plumb", alte cuvinte, formând sintagme extrem de sugestive („flori de plumb" – moartea).

STROFA II a poeziei ilustrează mai ales spaţiul poetic interior, prin sentimentul de iubire care „dormea întors", sugerând disperarea poetul („strig") într-o solitudine morbidă: „Stăm singur lângă mort..."

O trăsătură specifică a liricii bacoviene este simetria poeziei, atât că simbolistica, precum şi emoţional. Astfel, imperfectul verbelor „Dormea", „Stăm", „era", „atârnau", sugerează lipsa oricăror stări optimiste, stările interioare ale poetului fiind proiectate în veşnicie, acţiunea lor neavând finalitate.

Repetarea simetrică a cuvântului „plumb", plasat că rima la primul şi ultimul vers al strofei sugerează apăsarea sufletească, neputinţa poetului de a evada din această lume obositoare, stresantă, sufocantă, apăsătoare.

Epitetul metaforic „întors", prezent şi în prima strofă, sugerează refuzul vieţii, moarte, iar conjuncţia coordonatoare „şi" evidenţiază faptul că fiecare element se suprapune peste altele, cumulându-se într-o povară, ce apăsă din greu conştiinţa poetului, rezultând de aici o senzaţie de prăbuşire lăuntrică

Imaginile surprinzătoare şi inedite dau o profundă semnificaţie stărilor sufleteşti exprimate, poetul alăturând simbolului „plumb", alte cuvinte, formând sintagme extrem de sugestive („flori de plumb" – moartea, „amor de plumb" – oboseala psihică, sentimentele apăsătoare).

Dragostea nu este înălţătoare ci, dimpotrivă, este „frig", nu există niciun fel de perspectiva de împlinire a ideaulului („atârnau aripile de plumb").

Starea poetului de solitudine este sugerată de sintagma „stăm singur", care, alături de celelalte simboluri, creează încremenire şi răceala interioară („era frig").

Cromatica este sugerată prin prezenta elementelor funerare: veşminte, flori, coroane şi plumb.

Muzicalitatea este redată de rima împerecheata, masculină, consonantica şi de ritmului imabic.

Prezenţa punctelor de suspensie sugerează lăsarea mesajului parcă întrerupt.

LACUSTRA

1. De-atâtea nopţi aud plouând.
Aud materia plângând…
Sunt singur, şi mă duce-un gând
Spre locuinţele lacustre.
2. Şi parcă dorm pe scânduri ude.
În spate mă izbeste-un val – Tresar din somn, şi mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.
3. Un gol istoric se întinde.
Pe-aceleasi vremuri mă găsesc…
Şi simt cum de atâta ploaie
Piloţii grei se prăbuşesc.
4. De-atâtea nopţi aud plouând.
Tot tresărind tot aşteptând…
Sunt singur şi mă duce-un gând
Spre locuinţele lacustre.

Poezia „Lacustră" a apărut în volumul „Plumb" din anul 1916 şi este emblematica pentru atmosferă dezolantă, specifică liricii lui Bacovia, exprimând prin simboluri şi sugestii trăirile şi stările sufleteşti ale poetului

Tema poeziei ilustrează condiţia nefericită a poetului într-o lume ostilă, meschină, incapabilă să înţeleagă arta adevărată.

Ideea o constituie starea de dezolare şi disperare a poetului, dată de imposibilitatea de adaptare şi de supravieţuire într-o lume mediocră.

Simbolul „lacustra" are drept corespondent în natura o locuinţă temporară şi nesigură, construită pe apă şi susţinută de patru piloni, ceea ce sugerează faptul că eul poetic este supus pericolelor, de aceea se autoizolează, devenind un însingurat în societatea de care fuge.

STRUCTURA

Poezia este construită pe două dimensiuni, una temporală şi altă spaţială (cu variantele exterioară şi interioara).

Temporalitatea este a unui univers ciclic, închis, prin prezenta grupului de cuvinte „de-atâtea nopţi", atât la început, cât şi la sfârşit.

PRIMA STROFA. Primul termen al temporalităţii exprima, prin adjectivul nehotărât „atâtea" din determinarea temporală „de-atâtea

nopți", o oboseală și chiar, mai mult decât atât, o obsesie a celui ce percepe ploaia ca pe un plâns al materiei.

Metafora ploii, identificată prin repetarea verbului „aud" („aud plouând/Aud materia plângând"), revelează o suprapunere semantică a ploii și a plânsului. Dar sintagma „materia plângând" este formată din cuvinte cu semne diferite: „materia" (animat), plânsul (+ animat); astfel se creează o tensiune poetică.

Universul devine animat, fiind pus în mișcare de ploaia ce cade la nesfârșit, sensul căderii semnificând anularea verticalității.

În acest tablou al ploii apocaliptice, apare silueta poetului „solitar". Faptul că Bacovia se identifică la nivel stilistic cu personajul său, folosind verbul la persoana I singular, nu trebuie să ne înșele. Poetul modern se depersonalizează și se ipostaiează în diverse tipuri de „trăiri", așa cum spunea și Rimbaud: „eu este un altul".

Poza poetului solitar este prea „artificială", pentru a nu fi suspectata. Este poza căci conține elemente tipice: singurătatea, evaziunea spre alte timpuri și spații, visul, așteptarea. Chiar postura de subiect pasiv („mă duce-un gând") subliniază coordonarea din umbră a eroului, „gândul" ce-l duce îl transportă spre alte realități, este demiurgicul gest al creatorului, al lui Bacovia, care-și privește personajul din afară, cu detașare.

Drama bacoviana este mai aproape de cea argheziana din psalmi, cu diferența că acolo există un dialog, chiar dacă e mascat, cu divinitatea: „Tare sunt singur, Doamne, și pieziș".

STROFA II. Irealul este tărâmul visului și următorul moment pe axa temporală este cel al somnului („prin somn"). Visul naște întotdeauna stări nedefinite, confuze. Așa se explică și folosirea adverbului de mod „parcă" și a reflexivului „mi se pare".

Personajul este proiectat într-un spațiu al visului (este vorba, deci, de o dimensionare interioară a apei), relativ și incert, construit însă pe același element: apă. Obsesia apei îl urmărește în somn, aceasta însemnând că evaziunea din real nu este eficientă, fiind resimțită ca atare printr-o tresărire în somn: „Tresar în somn, și mi se pare/Că n-am tras podul de la mal".

Fluiditatea între cele două lumi, care sugerează invariabil și ireversibil aceeași stare, singurătatea, este evidentă. Podul trebuia tras pentru a elimina orice posibilitate de comunicare între lumea reală și ireală. Dar granița între real și imaginal nu există sau este distrusă de

intruziunea realului în imaginar, cu alte cuvinte, de obsesie.

Tabloul exterior este realizat în maniera expresionistă, căci prezenta obsesivă a ploii este exprimată prin îngroşarea liniilor, prin repetarea gerunziilor sau prin acumularea unor cuvinte ce definesc semantic apa în alte ipostaze ale ei („ud", „val"). Dar îngroşarea tuşei (ca la Van Gogh) transcrie trăirea interioară, profundă, a unei obsesii existenţiale.

AL TREILEA moment temporal, cel al „golului istoric" şi al revenirii la atemporalitatea iniţială („Pe-aceleasi vremuri mă găsesc..."), constituie momentul culminant al poeziei. „Piloţii grei" (sensul concretului împovărător, căruia nimeni nu i se poate sustrage) ai lacustre, evadarea în ireal nu este posibilă, căci ploaia pătrunde şi aici, semnalând conflictul imaginat de poet că pe un adevărat castel de nisip.

De remarcat că această mişcare descendenta (căderea) este specifică poeziei bacoviene, aripile, simbol al zborului, sunt aici de „plumb", nimic nu se înalţă, totul se prăbuşeşte.

STROFA FINALA a poeziei concretizează cel de-al patrulea moment pe axa temporală, care este identic cu cel iniţial. Singură modificare apare în versul al doilea: „Tot tresărind, tot aşteptând...". Verbele stărilor („a tresări", „aştepta") confirmă faptul că Bacovia este un „poet al eşecului şi al speranţei resuscitate". (M. Petroveanu). Cele două lumi în care nu se întâmplă nimic, lipite de sens, spaţii ale singurătăţii, sunt singurele posibile.

Şi, în acest caz, finalul reia ideea evaziunii imposibile, prefigurând un nou eşec şi un altul, la infinit. Sau, declanşează, cum îi plăcea lui Ion Caraion să spună, „sfârşit continuu...", sugerat şi de prezenţa gerunziilor.

Despre poezia „Lacustră", Călinescu scria că este o „halucinaţie a unui diluviu ce izbeşte cu valuri de apă pe adormit..."

DECOR

1. Copacii albi, copacii negri
Stau goi în parcul solitar
Decor de doliu funerar...
Copacii albi, copacii negri.
În parc regretele plâng iar...
2. Cu pene albe, pene negre
O pasăre cu glas amar

Străbate parcul secular
Cu pene albe, pene negre
În parc fantomele apar…
3. Şi frunze albe, frunze negre;
Copacii albi, copacii negri;
Şi pene albe, pene negre
Decor de doliu funerar…
În parc ninsoarea cade iar…

Poezia „Decor" a fost publicată la 1 ianuarie 1916 în revistă „Făclia", însoţită de o prezentare făcută autorului de Alexandru Macedonski. În acelaşi an, este inclusă în volumul „Plumb", ale cărui poezii se înscriu în simbolismul tradiţional, prin folosirea simbolurilor binecunoscute, cum ar fi statuile albe, parcul părăsit şi pustiu, fanfare funerare, „iubita cânta la clavir", a culorilor sugestive pentru stările sufleteşti ale poetului.

Ceea ce îl individualizează pe Bacovia între toţi simboliştii este nota dominantă a obsesiilor, atmosfera apăsătoare percepută până în străfundurile sufletului, ceea ce îl face să se simtă un poet „blestemat".

Tema poeziei o constituie moartea şi inexistenta că sugestii al neputinţei de comunicare a eului poetic cu lume. Ilustrează o lume sfasaietor de tristă, în care sentimentul însingurării poetului este exprimat prin cuvinte simbol şi mijloace cromatice. Starea de disperare este creată printr-o imagine de pustietate a lumii reale, în care nu mai există viaţă.

Ideea exprima toată gama de stări interioare ale poetului.

„Decor" înseamnă un ansamblu de obiecte care servesc la crearea cadrului în care se desfăşoară acţiunea, o ambianţă creată pentru că omul să se manifeste cu toate valentele sale. Bacovia da acestui cuvânt valoare de simbol, sugerând viaţa, lumea exterioară în care poetul se simte timorat, izolat, pustiit, din cauza imposibilităţii de a comunica spiritual cu aceasta.

STRUCTURA

Poezia este structurată în trei strofe şi trei versuri libere care urmează după fiecare strofă pentru a accentua ideea exprimată anterior.

În această poezie Bacovia, apelează la mijloace simbliste variate şi anume: cuvânt-simbol, culoarea, simetria versurilor şi versul liber, toate acestea creând o muzicalitate sugestivă în plan ideatic,

semnificând stări sufleteşti.

Sunt evidente, aşadar, două planuri diferite ale existenţei: unul exterior, sugerat de parc, de copaci, de păsări, în general de acest decor funerar, şi unul interior simbolizat de pustietatea sufletească a poetului, care-i provoacă deprimare, disperare, nevroză.

În STROFA I, decorul este compus din copaci, aceştia fiind un cuvânt-simbol, care sugerează elementele componente ale vieţii. Cromatica este reprezentată de culorile alb şi negru, care la Bacovia sugerează moartea. Albul este element de doliu la asiatici şi, chiar la noi a fost, o perioadă, în proterestinism, dar numai la familiile nobile.

Poetul se simte deprimat de agonia lumii, potenţata de repetiţia „Copacii albi, copacii negri"; solitudinea poetului este simbolizata de „parcul solitar", ideea de moarte fiind sugerată de simbolurile „doliu" şi „funerar". Imaginea lumii, simbolizata de „parc", este dezolantă, atmosfera este de o tristeţe sfasaietoarea, sugerată de „regretele" care plâng, suferinţa căpătând efecte auditive, ideea morţii şi a inexistentei perpetue fiind accentuată de versul liber: „În parc regretele plâng iar...". Decorul funerar al lumii exterioare simbolizează agonia sufletească a poetului introvertit, căruia-i sunt inaccesibile idealurile, împlinirile spirituale.

STROFA II apelează la simbolul păsării, întâlnit şi la romanticul american Edgar Alan Poe, în poemul „Corbul", ca parte componentă a vieţii. Amărăciunea, că stare a eului petic, este aici sugerată de pasărea „cu pene negre", care îşi pierde trăsătura esenţială pentru existenţa ei în univers, trilul, având acum un „glas amar". Pasărea neagră este simbolul călătoriei spre universul umbrelor, conform vechilor hieroglife egiptene. Poetul este incapabil să-şi construiască vise, idealuri, existenţa sa spirituală fiind un adevărat coşmar bântuit de fantome: „În parc fantomele apar..."

ULTIMA STROFĂ se constituie într-o concluzie ideatică a morţii universale, simbolizând moartea spirituală a eului poetic, absenţa oricăror elemente vitale fiind evidenţa.

Sporeşte aici muzicalitatea versurilor, prin repetarea obsedantă a culorilor alb-negru care amplifică starea de disperare a poetului până la nevroză.

Ultimul vers liber, „În parc ninsoarea cade iar...", poate sugera apăsarea psihică provocată de moartea universală, simbolizata de „ninsoare", aceasta nemaifiind un element component al vieţii umane,

ci o dezlănţuire a naturii înseşi, care nu este bruscă, ci lentă, monotonă, fără sfârşit. Poetul nu are resurse de supravieţuire, va fi astupat de „ninsoarea" care „cade iar" şi implacabil în sufletul său.

Condiţia poetului în această lume este percepută în raport direct cu momentul interior şi exterior în acelaşi timp, adică starea sa interioare este transfigurata într-un mediu înconjurător, prin elemente din realitatea brută, concretă, pe care le simte vizual şi auditiv în structura sa spirituală, în mediul său interior.

Universul ideatic al poeziei implica o categorie mai largă de manifestare, suferinţa poetului este a unei generaţii întregi, a unei lumi, însă peisajul concret al acestei lirici se restrânge la drama propriului eu, exprimându-se direct pe sine în orice ipostază a vieţii sociale sau a naturii, autointrospectându-se psihologic printr-o varietate rafinată de tonuri, cu mare forţă de sugestie.

Cromatica împlineşte viziunea poetului despre lumea exterioară şi cea interioară prin culoarea albă, care simbolizează inexistenta că respingere a lumii, ori o evidennta ce trebuie învinsă, şi prin culoarea neagră, ca simbol al morţii. Aceeaşi idee este accentuată de elemente sugestive: „doliu", „funerar".

Muzicalitatea versurilor este dată de reluarea unor simboluri existenţiale, copacii, penele, frunzele, determinate cromatic prin repetarea obsedantă a culorilor alb-negru… Reluarea versului „Decor de doliu, funerare" în finalul poeziei potenţează tristeţea poetului sugerând un pesimism decisiv.

Versul liber, aflat după fiecare strofă, potenţează auditiv ideile exprimate anterior.

Mircea Anghelescu afirma că George Bacovia „este o personalitate care ascunde de fapt o mare bogăţie interioară de sensibilitate şi o diversitate derutantă a artei sale…"